

Borging van het dierenwelzijn in de pluimveeslachterij

Een borging ten aanzien van het dierenwelzijn in de pluimveeslachterij middels een beschrijving van de uit te voeren processtappen, de bijbehorende standaardwerkwijzen en de rol van de Poultry Welfare Officer.

Veenendaal, 28 april 2021

1. Inleiding

De Nederlandse Pluimveeverwerkende Industrie heeft als doel om het dierenwelzijn in al haar processen continue te borgen en verbeteren. Hiervoor gelden strikte EU regelgeving, additionele nationale regelgeving, is er continue toezicht vanuit de NVWA en beschikken bedrijven over eigen systemen en procedures om het dierenwelzijn te borgen. Naast de in Verordening (EG) nr. 1099/2009 beschreven maatregelen die genomen moeten worden, treffen Nederlandse pluimveeslachthuizen aanvullende bovenwettelijke maatregelen. Hierbij moet onder andere gedacht worden aan het installeren van CCTV en het analyseren van de beelden, het voldoen aan extra voorschriften die met diverse concepten gepaard gaan, het voldoen aan eisen die in privaatrechtelijke kwaliteitssystemen zijn opgenomen en het met de bedrijven periodiek overleg voeren ten aanzien van de laatste technieken en innovaties op welzijnsgebied.

De Vereniging van de Nederlandse Pluimvee Verwerkende Industrie (NEPLUVI) biedt in dit document een raamwerk ten aanzien van welke aandachtspunten een nadere invulling dienen te verkrijgen binnen een slachterij, met als doel om het dierenwelzijn te borgen. Bedrijven kunnen dit raamwerk gebruiken om de beschreven standaardwerkwijzen en de rol van de PWO voor hun bedrijfsspecifieke situatie nader in te vullen.

2. Processtappen pluimveeslachterij

Voordat we nader ingaan op hoe de verschillende processtappen geborgd kunnen worden, willen we in deze paragraaf beschrijven welke processtappen plaats (kunnen) vinden met levende dieren. Het betreft hier:

1. De aankomst van de dieren op de slachterij;
2. Het stallen en laten rusten van dieren in de aanvoerruimte;
3. Het kantelen van de nog bij bewust zijnde dieren;
4. Het aanhangen van nog bij bewust zijnde dieren;
5. Het bedwelmen van de dieren¹;
6. Het aansnijden van eenvoudig bedwelmde dieren;
7. Het verbloeden van eenvoudig bedwelmde dieren.

Afhankelijk van hoe een slachterij haar proces heeft vorm gegeven, kunnen bepaalde processtappen voor slachterijen middels een wisselende volgorde en wijze plaatsvinden. In bijlage 1 is visueel vorm gegeven hoe de verschillende processtappen met levende dieren kunnen verlopen.

3. Standaardwerkwijzen processtappen

In dit hoofdstuk worden de standaardwerkwijzen voor de processtappen met levende dieren beschreven. De definitie die in de Verordening (EG) nr. 1099/2009 wordt gegeven bij standaardwerkwijzen is als volgt:

“Standaardwerkwijzen zijn een reeks schriftelijke instructies om uniformiteit te bewerkstelligen bij het uitvoeren van een specifieke functie of norm.”

De standaardwerkwijzen in dit hoofdstuk zijn een indicatie van hoe de standaardwerkwijzen op de Nederlandse pluimveeslachterijen vorm gegeven kunnen worden. Gezien het verschil in methodes, apparatuur, inrichting en werkwijzen tussen slachterijen, kan het zijn dat de standaardwerkwijzen op de slachterij afwijken van de standaardwerkwijzen in dit document. Gedetailleerde invulling per standaardwerkwijze zal daarom op bedrijfsniveau moeten plaatsvinden, waarbij eventuele aanpassingen ook naar gelang de praktijksituatie beoordeeld moeten worden.

Standaardwerkwijze processtap 1 : Aankomst van de dieren op de slachterij

De verantwoordelijke medewerker controleert of de dieren specifieke behoeften hebben en let daarbij vooral op tekenen van verminderd dierenwelzijn. Tijdens het stallen van de vrachtwagens worden de dieren regelmatig

¹ In geval van een niet-eenvoudige bedwelmung leidt dit conform artikel 4 van de 1099/2009 direct tot de dood

gecontroleerd door de verantwoordelijke medewerker, waarbij veel aandacht gegeven wordt aan de omstandigheden voor het dierenwelzijn en de staat van de dieren. Aandachtspunten van de verantwoordelijk medewerker zijn:

- De kratten/containers met levend pluimvee worden rustig van de wagen gelost;
- Er wordt rustig gewerkt om opwinding en letsel bij de dieren te voorkomen. Hierbij zijn de volgende dingen van belang:
 - o De kratten/containers worden steeds rechtop gehouden, schokken en heftige stoten worden zoveel mogelijk vermeden. De kratten/containers worden stabiel neergezet. Plotseling lawaai wordt vermeden.

Standaardwerkwijze processtap 2: Het stallen en laten rusten van dieren in de aanvoerruimte

De dieren worden gedurende de verblijftijd regelmatig gecontroleerd waarbij er wordt gelet op tekenen van verminderd dierenwelzijn, zoals bijvoorbeeld tekenen van hittestress. De volgende punten behoeven aandacht van de verantwoordelijke medewerker:

- De klimatologische omstandigheden zijn dusdanig dat de dieren geen tekenen vertonen van hittestress/koude stress;
- Er worden geen beknellingen geconstateerd;
- De kratten/containers staan stabiel en rustig;
- De dieren krijgen de tijd om tot rust te komen, maar de limiet van 12 uur zonder water wordt niet overschreden.

Standaardwerkwijze processtap 3: Het kantelen van nog bij bewust zijnde dieren

Wanneer de dieren uit de kratten/containers gehaald worden, gebeurt dat rustig om letsel en opwinding bij de dieren te voorkomen. Hierbij is het belangrijk dat de kratten/containers – afgezien van het rustig kantelen – steeds rechtop gehouden worden zonder dat deze schokkerige bewegingen maken. Een ander belangrijk aandachtspunt is dat er geen pluimvee achterblijft na het kantelen. Ook hierbij is het weer van belang dat de verantwoordelijke medewerker rustig te werk gaat.

Standaardwerkwijze processtap 4: Het aanhangen van nog bij bewust zijnde dieren

Het aanhangen van niet-bedwelmd pluimvee gebeurt rustig en zonder vermijdbaar letsel of opwinding bij de dieren. De medewerkers betrokken bij deze processtap hebben de volgende taken:

- De dieren worden met beide poten in de slachthaak gehangen;
- Dieren die al dood zijn, dieren die te klein zijn en dieren waarbij het aanhangen naar alle waarschijnlijkheid leidt tot pijn of bestaande pijn vergroot worden niet aangehangen;
 - Deze dieren worden op een alternatieve manier geëuthanaseerd;
 - Bij twijfel of een dier aangehangen mag worden vindt overleg plaats met de PWO;
- Slachthaken die beschadigd zijn (en dus tot vermijdbaar lijden van de dieren kunnen leiden) worden indien nodig direct vervangen, danwel tijdens geplande herstelwerkzaamheden vernieuwd;
- Het nemen van maatregelen om te voorkomen dat dieren in de carrousel blijven draaien.

Standaardwerkwijze processtap 5: Pluimvee eenvoudig bedwelmen²

Vanuit het dierenwelzijnsoogpunt is de controle op de effectiviteit van de bedwelming een groot aandachtspunt. De verantwoordelijke medewerker voor deze processtap dient de instellingen van de bedwelmingapparatuur en de adequaatheid van de bedwelming te monitoren. Bij het aantreffen van tekenen van bewustzijn is interventie vereist. Het is van belang dat de betreffende medewerker hier overleg over voert met de PWO en accurate actie op onderneemt. De indicatoren voorzien van een asterisk (*) zijn volgens EFSA rapport 3521 betrouwbare indicatoren die goed te beoordelen zijn.

- Aanwezigheid van tonic seizures*;
- Afwezigheid van ritmische ademhaling*;

² Een eenvoudige bedwelming leidt conform artikel 4 van de 1099/2009 niet direct tot de dood

- Afwezigheid van spontaan knippen;
- Afwezigheid van cornea/ooglidreflex;
- Afwezigheid van vocalisatie.

Standaardwerkwijze processtap 6: Het aansnijden van eenvoudig bedwelmde dieren

Het personeel dat de dieren aansnijdt of bij een automatische aansnijder staat als nasnijder, dient te letten op tekenen die kunnen duiden op het bij bewust zijn van de dieren. Voor het aansnijden dient er gelet te worden op de hieronder benoemde indicatoren. Bij het aantreffen van tekenen van bewustzijn is interventie vereist. De indicatoren voorzien van een asterisk (*) zijn volgens EFSA rapport 3521 betrouwbare indicatoren die goed te beoordelen zijn.

- Aanwezigheid van tonic seizures*;
- Afwezigheid van ritmische ademhaling*;
- Afwezigheid van spontaan knippen;
- Afwezigheid van cornea/ooglidreflex;
- Afwezigheid van vocalisatie.

Na het aansnijden dient er direct een spontane, volle bloedstroom op gang te komen. Bij geautomatiseerd aansnijden staat een nasnijder die controleert of de bedwelmde dieren volledig zijn aangesneden en die incorrect aangesneden dieren aansnijdt. De PWO kan corrigerende maatregelen zelfstandig en onafhankelijk nemen. Bij handmatig aansnijden, vervult de laatste aansnijder dezelfde functie als de nasnijder ingeval automatisch aansnijden.

Standaardwerkwijze processtap 7: Het verbloeden van eenvoudig bedwelmde dieren

Tijdens het verbloeden is het van belang dat de dieren geen levensteken vertonen. Bij het aantreffen van tekenen van bewustzijn is interventie vereist. De indicatoren voorzien van een asterisk (*) zijn volgens EFSA rapport 3521 betrouwbare indicatoren die goed te beoordelen zijn.

- Afwezig zijn van de ademhaling*;
- Afwezig zijn van het cornea/ooglidreflex*;
- Afwezig zijn van het kamreflex;
- Afwezig zijn van vleugel fladderen;
- Afwezig zijn van kopschudden.

Verdere uitslaching of broeiing dient alleen plaats te vinden bij dieren die geen tekenen van leven meer vertonen.

Standaardwerkwijzen processtap 8: Pluimvee niet-eenvoudig bedwelmen

Bij niet-eenvoudige bedwelming is de controle op de effectiviteit van de bedwelming de laatste stap in de controle op dierenwelzijn. Het is dan ook van belang dat er na het uittreden van de verdover gelet wordt op eventuele levensteken. Bij het aantreffen van tekenen van bewustzijn is interventie vereist. De indicatoren voorzien van een asterisk (*) zijn volgens EFSA rapport 3521 betrouwbare indicatoren die goed te beoordelen zijn. Voor niet-eenvoudig elektrisch bedwelmen gelden de volgende indicatoren:

- Afwezigheid van tonic seizures*;
- Afwezigheid van ritmische ademhaling*;
- Afwezigheid van spontaan knippen;
- Afwezigheid van cornea/ooglidreflex;
- Afwezigheid van vocalisatie.

Voor niet-eenvoudig gasbedwelmingsystemen gelden de volgende indicatoren na het uittreden van de verdover:

- Afwezigheid van vleugel fladderen;
- Afwezigheid van ritmische ademhaling;
- Afwezigheid van spontaan knippen;
- Afwezigheid van cornea/ooglidreflex;

Dit resulteert in afwezigheid van de volgende indicatoren bij het aanhangen:

- Afwezigheid van ritmische ademhaling*;
- Afwezig zijn van spierspanning*;

- Afwezig zijn cornea/ooglidreflex*;
- Afwezigheid van vleugel fladderen;
- Afwezigheid van spontaan knippen;
- Afwezig zijn van vocalisatie.

Bedrijven dienen zelf op basis van de hierboven beschreven standaardwerkwijzen een gevarenanalyse op te maken. Per processtap wordt risico-gebaseerd ingegaan op de volgende punten:

- de mogelijke gevaren
- de beheersmaatregelen
- de wijze van controle
- de controlefrequentie
- de richtwaardes/actiegrenzen en
- de maatregelen bij afwijkingen.

Een uitgebreid voorbeeld van hoe deze gevarenanalyse er uit kan zien, is terug te vinden in de welzijnsgids van NEPLUVI.

4. Medewerkers in de slachterij

Hoe te controleren op bovenstaande processtappen en aandachtspunten

De medewerkers controleren de processtappen waar zij werkzaam zijn conform de in de gevarenanalyse opgenomen controlewijze, inclusief bijbehorende controlefrequentie en richtwaardes/actiegrenzen.

Wat wordt verwacht van medewerkers werkzaam bij bovenstaande processtappen

Van medewerkers die werkzaam zijn bij een processtap waar met levende dieren wordt gewerkt, wordt verwacht dat zij:

- opgeleid zijn voor de betreffende handeling die zij verrichten;
- de aandachtspunten uit deze code kennen en herkennen in het werkveld (het laten aftekenen van de standaardwerkwijzen door het betreffende personeel wordt aanbevolen, zodat geborgd is dat die is gezien en wordt onderschreven).
- hier overleg voeren met de PWO, zeker indien er omissies worden geconstateerd;
- afhankelijk van de situatie de juiste actie kunnen nemen, indien indicatoren erop wijzen dat het welzijn niet geborgd is;
- bij geconstateerde afwijkingen die niet direct verholpen zijn/kunnen worden, worden deze gemeld aan de PWO.

Wat zijn de bevoegdheden van een medewerker

Indien een medewerker een omissie constateert die direct te verhelpen is, dan dient de medewerker dit te doen. Structurele en grotere tekortkomingen dienen altijd gemeld te worden aan de PWO. In overleg met de PWO zal besproken worden welke interventies gepleegd kunnen worden om de tekortkomingen zo goed als mogelijk te voorkomen.

Wat wordt gedaan met de meldingen

De gemelde omissies van de medewerker dienen geregistreerd te worden. In het systeem van de registraties wordt vanuit de PWO aangegeven of de richtwaardes zijn overschreden en welke corrigerende maatregelen worden genomen.

5. Functieomschrijving en werkwijzen Poultry Welfare Officer

Een cruciale rol in de borging van het dierenwelzijn op een pluimveeslachterij heeft de Poultry Welfare Officer (PWO). Deze hier speciaal voor opgeleide medewerker houdt supervisie op de medewerkers die werken met levende dieren. Tevens gaat hij na of de processen en bijbehorende standaardwerkwijzen goed worden uitgevoerd.

A) Wat zijn de opleidingseisen van een PWO?

Medewerkers die werken met levende dieren dienen opgeleid te zijn voor die stappen in het proces waar zij werkzaam zijn. Voor de opleiding tot PWO gelden nog aanvullende eisen. In Nederland worden de trainingen dierwelzijn en Poultry Welfare Officer gegeven door SVO vakopleiding food. Voordat de PWO daadwerkelijk als PWO aan de slag mag, moeten zowel de training dierwelzijn als de training Poultry Welfare Officer afgerond zijn.

B) Wat doet een PWO

Een PWO voert aan de hand van de opgestelde gevarenanalyses controles uit om het dierenwelzijn in de slachterij te borgen. Hiervoor heeft een PWO meerdere mogelijkheden die in samenhang met elkaar gebruikt kunnen worden:

-Het dagelijks uitvoeren van de controles op de processen;

Naar aanleiding van de opgestelde gevarenanalyse zal de PWO een minimum aantal controles per dag uitvoeren over de verschillende processtappen waar gewerkt wordt met levende dieren.

-Het verkrijgen van terugkoppeling van medewerkers;

De PWO-er is het aanspreekpunt in de slachterij voor personeel (en vice versa) omtrent dierenwelzijn. Vanuit de PWO dient een open houding naar zijn personeel toe de basis te zijn om die bedrijfscultuur te verkrijgen om processen zo optimaal mogelijk te laten verlopen en waar mogelijk te verbeteren. Andersom dienen medewerkers open te staan voor aanwijzingen van de PWO.

-Het op ad-hoc basis lopen van eigen rondes;

Los van de gemaakte gevarenanalyse zal een PWO-er aanvullende controles lopen op ad-hoc basis. Hierbij kan rekening worden gehouden met actueel spelende variabelen zoals bijv. de status van een koppel, de klimatologische omstandigheden, eventuele onlangs gevonden omissies in automatische processen of in de uitvoering van medewerkers.

-Het uitlezen van camerabeelden die zijn verkregen middels het CCTV systeem.

De PWO analyseert periodiek en risicogericht de camerabeelden van het Closed Circuit Television (CCTV) systeem. Een opzet voor een protocol voor het gebruik van het CCTV systeem staat in hoofdstuk 5.

In zijn algemeenheid worden geconstateerde afwijkingen genoteerd, samen met de corrigerende maatregelen.

C) Hoe en wanneer treedt een PWO-er op

Indien onverhoopt blijkt dat verbetering nodig is ten aanzien van hoe bepaalde processen lopen of hoe het personeel zijn werkzaamheden uitvoert, dan zal de PWO hier aanpassingen in de processen in doorvoeren danwel gesprekken voeren met personeel of bijv. overgaan tot nascholing. In dergelijke gevallen kan de PWO richting een medewerker optreden volgens een zogenaamd escalatiemodel:

- 1) De PWO constateert een omissie en meldt deze aan de medewerker. Richting de medewerker wordt de inhoud van de standaardwerkwijzen nogmaals toegelicht. De medewerker zal intensiever gevolgd worden.
- 2) Indien door de medewerker binnen afzienbare nogmaals een omissie wordt geconstateerd vindt een vervolgesprek plaats, danwel wordt afhankelijk van de situatie direct overgegaan naar stap 3.
- 3) Mocht wederom binnen afzienbare tijd een omissie worden geconstateerd, dan zal de medewerker nadere opleiding krijgen met als doel om omissies naar de toekomst toe te voorkomen, danwel wordt afhankelijk van de situatie direct overgegaan naar stap 4.
- 4) Mochten bovenstaande stappen niet tot het gewenste effect leiden, dan kan afscheid worden genomen van de medewerker.
- 5) Bovenstaande stappen worden geregistreerd door de PWO.

Een belangrijk aandachtspunt hierin is dat voor de ontvanger in begrijpbare maar heldere communicatie duidelijk wordt gemaakt wat de verwachtingen zijn t.a.v. de uit te voeren werkzaamheden.

D) Wat zijn de bevoegdheden van een PWO

De PWO functioneert onafhankelijk en is het aanspreekpunt op het gebied van dierenwelzijn voor zowel het personeel als het management team van de slachterij. Daarnaast staat het de PWO te allen tijde vrij om interventies uit te voeren die ten goede komen van het dierenwelzijn met het ultieme middel om de lijn tijdelijk stil te leggen. Dit staat beschreven in de standaardwerkwijzen en is bekend bij de verschillende geledingen in de slachterij.

Daarnaast wordt aangeraden om de PWO op te nemen in het team dat verantwoordelijk is voor het opstellen en bijhouden van de standaardwerkwijzen omtrent processtappen met levende dieren.

Grote en structurele tekortkomingen dienen te allen tijde aan het Management Team gemeld worden, waarbij wordt besproken of en welke aanpassingen naar de toekomst toe nodig zijn om de kans op herhaling te minimaliseren.

E) Evalueren gevonden resultaten door PWO

De PWO controleert de beschreven processen, onder andere door supervisie te houden op het personeel dat met levende dieren werkt. Een format voor het bijhouden van deze afwijkingen met de bijbehorende corrigerende maatregelen staat in bijlage 2.

De gevonden resultaten worden periodiek besproken met de NVWA, waarbij de resultaten worden vergeleken met die van de NVWA.

Tevens vindt er periodiek overleg met het management plaats over de gestelde normen, corrigerende acties en mogelijk te nemen vervolgstappen die de PWO adviseert.

Tot slot zal ook op sectoraal niveau jaarlijks besproken worden wat de resultaten en bevindingen van de PWO-ers zijn, hoe zij hun werkzaamheden hebben ingericht en op welke wijze ze van elkaar zouden kunnen leren.

6 Gebruik CCTV

Elke slachterij heeft inmiddels een Closed Circuit Television (CCTV) systeem dat de processtappen met levende dieren in beeld brengt. Dit systeem wordt gebruikt als verificatie voor de borging van het dierenwelzijn. De PWO zal in dit kader de beelden uitlezen en analyseren, waarbij eventuele tekortkomingen opgespoord en verholpen kunnen worden. Omissies en corrigerende acties n.a.v. de geanalyseerde beelden worden vastgelegd.

De PWO kan daarnaast de beelden gebruiken om personeel op te leiden.

In bijlage 3 is aangegeven hoe een CCTV systeem gebruikt kan worden voor de borging van de processen die te maken hebben met het dierenwelzijn.

7 Rol NEPLUVI

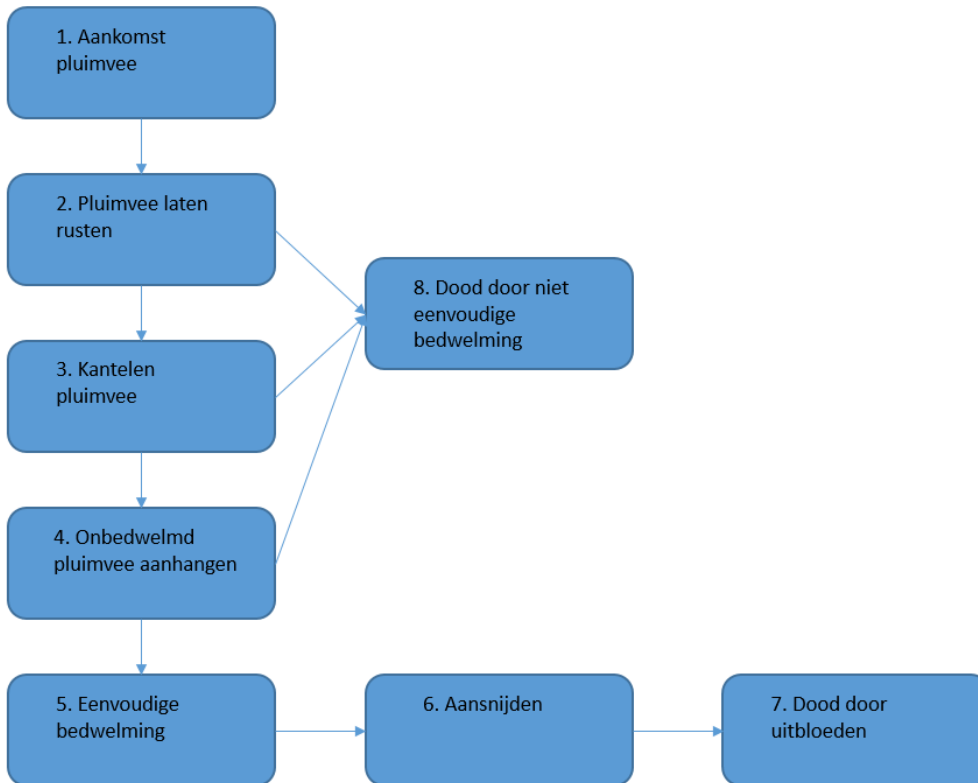
NEPLUVI is de beheerder van deze code en draagt er zorg voor dat:

- deze actief wordt verspreid onder haar leden;
- openbaar wordt gemaakt zodat ook niet-leden de code kunnen vinden;
- deze periodiek wordt besproken, geëvalueerd en waar nodig wordt geactualiseerd;

- de nieuwste kennis op het gebied van het borgen van dierenwelzijn wordt meegenomen in de evaluatie van de code;
- er een platform wordt geboden waarbij de leden van NEPLUVI de laatste inzichten met elkaar kunnen bespreken met als doel om het welzijn waar mogelijk verder te verfijnen;
- in periodieke overleggen met de NVWA wordt gesproken over hoe de toepassing van deze code wordt ervaren met als doel om dit zo goed mogelijk vorm te geven.

Bijlagen

Bijlage 1 Visuele weergave processtappen pluimveeslachterij

Bijlage 3 Voorbeeld protocol cameratoezicht

Dit protocol dient als leidraad voor de Nederlandse pluimveeslachterijen voor het implementeren van cameratoezicht in hun dagelijkse werkzaamheden. Dit protocol is gebaseerd op de HACCP systematiek, waarbij een bedrijf aan moet tonen dat ze haar processen beheerst. Aangezien de processtappen niet bij alle slachterijen op dezelfde (chronologische) wijze plaatsvinden, is dit protocol slechts ter indicatie. Er wordt vanuit gegaan dat er in elk geval 1 camera op wordt gehangen per plek waar handelingen met levende dieren plaatsvinden. Het betreft de volgende plekken:

- Tijdens het stallen van dieren in de stalruimte
- Het kantelen van dieren die nog bij bewustzijn zijn
- Tijdens het aanhangen van dieren die nog bij bewustzijn zijn
- Het binnentreden van de bedwelmingsplaats.
- Tijdens het aansnijden van reversibel bedwelmde dieren
- Tijdens het verbloeden van reversibel bedwelmde dieren

Voor de controle middels cameratoezicht dienen de volgende aspecten in ogenschouw genomen te moeten worden:

- A) De controle frequentie, onderverdeeld naar de verschillende processtappen
- B) De te kunnen hanteren parameters
- C) De te kunnen gebruiken kritische grenzen
- D) Eventuele geconstateerde overschrijdingen
- E) Opvolging/corrigerende maatregelen in eventuele geconstateerde overschrijdingen
- F) Het middels nacontrole borgen dat eventuele overschrijdingen niet meer voorkomen (wat in samenhang met punt A) weer vorm kan krijgen)

De intensiteit van de controles en de plekken waar op wordt gefocussed kan naar gelang gedane ervaringen uit het verleden aangepast en verfijnd worden. Daarnaast is het verstandig als de bedrijven een logboek aanleggen om te noteren wanneer welke controle heeft plaatsgevonden en of er een overschrijding en een corrigerende maatregel is uitgevoerd. Dit kan in periodieke overleggen met de NVWA besproken worden en naast data van de NVWA gelegd worden.